

Oponentský posudok

na vedeckú monografiu Mgr. Jana Lazara, Ph.D. s názvom
*À propos des pratiques scripturales dans l'espace virtuel: entre Facebook et
Twitter*

Vedecká monografia Mgr. Jana Lazara, Ph.D. *À propos des pratiques scripturales dans l'espace virtuel: entre Facebook et Twitter* je hĺbkovou sondou do problematiky komunikácie v sociálnych sieťach. Predmetom záujmu je písaná interakcia s črtami typickými viac pre hovorený prejav, niekedy označovaná teoretikmi počítačovo sprostredkovanej komunikácie aj relatívne spoľahlivo fungujúcim a už dost' zaužívaným prívlastkom „hybridná“. V tomto prípade je predmetom bádateľského záujmu interakcia realizujúca sa výlučne vo francúzskom jazyku, no v prostrediach dostatočne známych i domácemu, nefrankofónnemu používateľovi.

Predložený vedecký text je rozdelený do ôsmich kapitol. V prvých piatich z nich autor vymedzuje východiská pre svoje uvažovanie, v šiestej a siedmej metodologicky kontúruje stanovenú výskumnú úlohu, v ôsmej prináša výsledky skúmania a ich interpretáciu. Okrem hlavného textu obsahuje aj kvalitne spracovanú bibliografiu, zoznamy tabuliek, grafov, skratiek, resumé v španielčine a resumé v češtine, ukážky z pracovných korpusov, prílohy a index pojmov. Po formálnej stránke ide o veľmi kvalitne spracované dielo, v ktorom sa drobné odchýlky od normatívnych pravopisných očakávaní vyskytujú skutočne sporadicky.

Pri identifikácii teoretických východísk sa čitateľovi ponúka najprv historizujúci, dobre čitateľný exkurz do oblasti vývinu a používania internetového prostredia. Nasleduje vymedzenie kľúčového pojmu počítačovo sprostredkovanej komunikácie („communication médiée par ordinateur“), a to predovšetkým pomocou návrhu triedenia jej foriem, pričom sa ako základné kritérium uplatňuje binárna opozícia synchrónnosť/asynchrónnosť. Ocenit' treba dôkladné precizovanie podôb asynchrónnych komunikátov, ktoré zohľadňuje novšie trendy v komunikovaní. Veľmi podnetná je štvrtá kapitola venovaná francúzskemu pravopisu z pohľadu rozličných teórií. Okrem iného sa v nej prostredníctvom príkladu sérií grafematicko-fonologických korešpondencií sa v nej ilustruje i rozličná miera zložitosti pravopisu v skupine románskych jazykov. Autor sa odvoláva aj na *orthographic depth hypothesis* (Frost – Katz 1992), ktorá – i keď miestami nie bez istého etnocentrického akcentu – sa javí (pri vhodnej adaptácii) ako možné východisko pre porovnávanie vzťahov medzi grafémami a fonémami v rozličných jazykoch. V záverečnej etape teoretického rámcovania autor čitateľa oboznamuje s prácami teoretikov, ktoré mu poskytli oporné body pre analýzu.

Metodologická línia výskumu, ktorý je prezentovaný v predloženej vedeckej práci, je zreteľná. Podstatou analýzy je sledovanie výskytu a vyhodnocovanie realizácie vytýčených kategórií a javov (či už ich označíme termínom blízkym škole Jacquesa Anisa, „procédés scripturaux“, alebo „graphies remarquables“, ako pôvodne uvádza I. Pierozaková a preberajú Van Raemdonck a Nève de Mévergnies) v dvoch súboroch jazykového materiálu získaných z dvoch odlišných elektronických prostredí s cieľom identifikovať znaky umožňujúce jasne odlíšiť komunikáciu na Facebooku a na Twitteri. Klasifikácia, ktorú ponúka J. Lazar, si starostlivo a kriticky vyberá z existujúcich triedení inovatívnych spôsobov zápisu používaných online tie, o ktorých možno predpokladať, že budú niest' črtu významnosti v zhromaždených korpusových podkladoch. Ide o heterogénny výber podľa znakov rozličnej povahy, všetky však v zásade možno zaradiť do fonologického rámca.

Analýza a interpretácia jej výsledkov prinášajú mnoho zaujímavých čiastkových zistení. Podstatné je to, že komunikačná prax, pokiaľ na ňu nahliadame z morfonologického a ortograficko-notačného aspektu, hoci v dvoch funkčne i technicky odlišných sociálnych sieťach, sa na základe predloženej výskumnej sondy ukazuje ako veľmi podobná. Prírodzene, v súlade s predpokladmi odlišné je zastúpenie jednotlivých javov (napr. prevaha kondenzačných postupov na Twitteri oproti praxi na Facebooku a pod.), ktoré otvára mnoho možností na ďalšie skúmanie. Analýza ponúknutá v predloženej monografii je svojím charakterom prevažne kvantitatívna. Domnievam sa, že by iste bolo prínosné v budúcnosti preskúmať rovnaký typ korpusového materiálu i z kvalitatívneho hľadiska.

Posudzovaný text predstavuje vedeckú prácu veľmi dobrej kvality, spĺňajúcu nároky kladené na habilitačné práce. Habilitačnú prácu Mgr. Jana Lazara, Ph.D. odporúčam na obhajobu v odbore Románske jazyky.

Otázky do diskusie :

1. Na s. 213 sa konštatuje : « *Comme nous montre le graphique ci-dessus, seulement 65 % des internautes pensent qu'il est utile de bien écrire sur Facebook et ce chiffre tombe à 47 % chez les twitteurs.* » Čo podľa autora môže byť dôvodom, ktorý vedie používateľov internetu k názoru, že na Twitteri treba písať korektnejšie ako na Facebooku? Ďalej sa tvrdí: « *Outre cette limitation imposée, la principale différence entre Twitter et un blogue traditionnel réside dans le fait que Twitter n'invite pas les lecteurs à commenter les messages postés. L'objectif principal de Twitter est d'indiquer ce qu'on fait au moment où on le fait.* » (s. 103). S týmto konštatovaním súhlasíme, no predsa sa domnievame, že rozdiel v zameraní oboch prostredí je možné definovať aj pomocou ďalších argumentov. Dá sa stotožniť s názorom, že používatelia volia medzi Facebookom a Twitterom do istej miery aj podľa svojho komunikačného zámeru (rozprávať sa/komentovať vs. viesť marketingovú komunikáciu/cielene propagovať svoju aktivitu) a práve ten môže ovplyvňovať aj voľbu výrazových prostriedkov na úrovni pravopisu/spôsobu zápisu?

2. Podľa prezentovaných výskumných zistení synchrónna písomná komunikácia v sociálnych sieťach je charakteristická z formálneho hľadiska prítomnosťou simplifikačných notačných postupov motivovaných snahou o ekonomizáciu času i vyjadrovacích prostriedkov, na druhej strane prítomnosťou expresívnych postupov, ktoré majú za cieľ zviditeľniť komunikanta v rámci daného komunikačného prostredia. Je možné predpokladať, že tieto do istej miery kontrastné stratégie budú rôzne zastúpené v rôznych jazykoch v závislosti od toho, akým stupňom « transparentnosti » je charakterizovaný pravopis toho-ktorého jazyka? Alebo by sa tento predpoklad skôr mohol ukázať ako opodstatnený?

3. Aké možnosti, výzvy a perspektívy identifikuje autor pre ďalší výskum elektronických komunikačných prostredí?

Banská Bystrica

24. august 2019

A black rectangular redaction box covers the signature area. A blue ink scribble is visible to the left and right of the box.

doc. PhDr. Katarína Chovancová, PhD.

